

Staro

NATUUR EN
BUITENGEBIED

Nader onderzoek natuurwaarden

Wylenbergmeer te Ubbergen

Rapportnummer 14-0245

www.starobv.nl

Nader onderzoek natuurwaarden

Wylersbergmeer te Ubbergen

november 2014

Rapportnummer: 14-0245

In opdracht van: Gemeente Ubbergen

Uitgevoerd door: Staro Natuur en Buitengebied
Lodderdijk 38a
5421 XB Gemert
tel. 0492-450161
fax. 0492-450162
www.starobv.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel	4
1.3	Leeswijzer	4
2	Planlocatie	5
2.1	Ligging en beschrijving planlocatie	5
2.2	Voorgenomen plannen	8
3	Wettelijk kader	9
3.1	Flora- en faunawet	9
3.2	Natura 2000	10
4	Methode	11
5	Natuurwaarden	12
5.1	Natura 2000-gebied Wyler meer	12
5.2	Beschermde soorten	14
5.1.1	Vaatplanten	14
5.1.2	Das	14
5.1.3	Eekhoorn	18
5.1.4	Vleermuizen	18
5.1.5	Vogels	19
5.1.6	Amfibieën	19
5.1.7	Hazelworm en levendbarende hagedis	20
5.1.8	Vliegend hert	21
6	Conclusies	22
6.1	Flora- en faunawet	22
6.2	Natura 2000-gebied Wyler meer	22
	Geraadpleegde bronnen	23

Bijlage 1 Mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden

Bijlage 2 Kaart dassensporen en gebruik Wylerbergmeer door das

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In verband met het regelen van verblijfsrecreatie middels een wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan Wylerbergmeer is in mei 2013 een quickscan flora en fauna uitgevoerd door Regelink Ecologie & Landschap (Twisk, 2013). In dit vooronderzoek zijn de voorgenomen plannen getoetst aan de Flora- en faunawet. Uit dit onderzoek is gebleken dat er mogelijk beschermde soorten voorkomen in (de omgeving van) het plangebied. Er zijn geen nader onderzoeken naar flora en fauna uitgevoerd in het gebied.

In een tussenuitspraak van 14 september 2014 draagt Raad van State gemeente Ubbergen op:

- + alsnog te onderzoeken of de Flora- en faunawet in de weg staat aan de uitvoerbaarheid van het plan, voor zover dit de gebruikmaking van de wijzigingsbevoegdheid betreft;
- + alsnog inzichtelijk te maken en af te wegen of voor de in het plan geboden mogelijkheden een passende beoordeling is vereist en zo nodig een passende beoordeling te maken.

1.2 Doel

Doel van het onderliggende onderzoek is te bepalen of de binnen het plan geboden mogelijkheden mogelijk leiden tot overtreding van de Flora- en faunawet en zo ja, of deze de uitvoerbaarheid van de gebruikmaking van de wijzigingsbevoegdheid in de weg staat.

Daarnaast wordt bepaald of de in het plan geboden mogelijkheden een (significant) negatief effect hebben op het nabij gelegen Duitse natuurgebied Wyler meer, onderdeel van het Natura 2000-gebied Unterer Niederrhein.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving gegeven van de planlocatie en de voorgenomen ontwikkelingen. In hoofdstuk 3 wordt het wettelijk kader beschreven. De gebruikte onderzoeksmethode wordt besproken in hoofdstuk 4. De effecten van de geplande ingrepen op aanwezige beschermde natuurwaarden worden beschreven in hoofdstuk 4.. In het laatste hoofdstuk zijn de conclusies uiteengezet.

2 Planlocatie

2.1 Ligging en beschrijving planlocatie

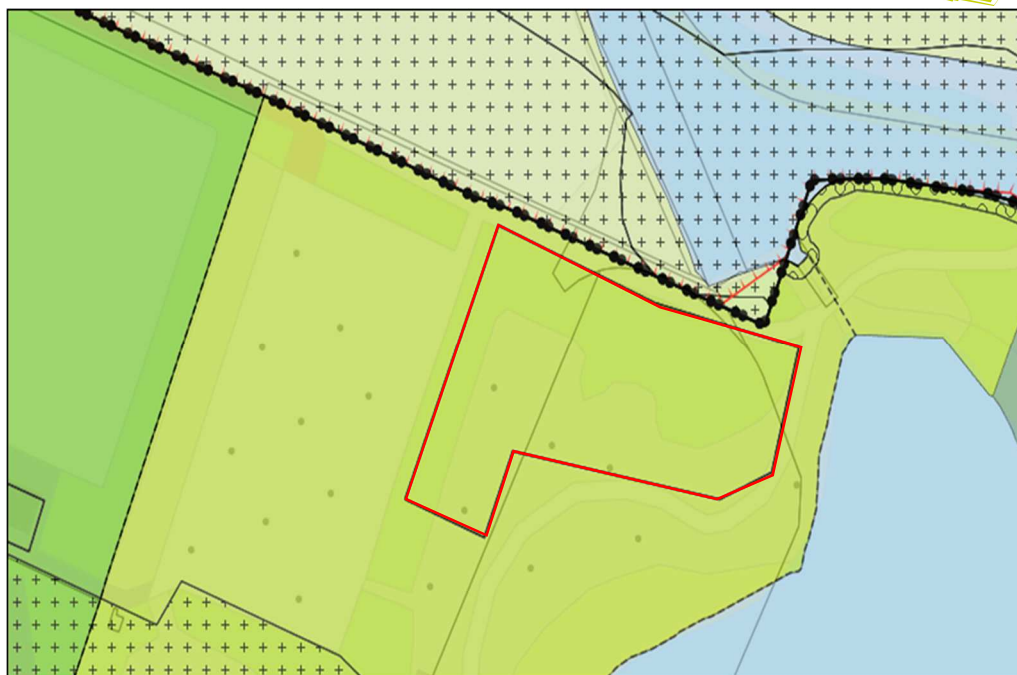
De planlocatie ligt binnen het recreatiegebied Wylerbergmeer aan de Alde Weteringweg in Ubbergen. De locatie waar de wijzigingsbevoegdheid is beoogd, ligt in het noorden van het recreatiegebied nabij de sportvelden en grenst aan de parkeerplaats. De planlocatie bestaat uit een fietsenstalling, gazon en een bosplantsoen. Het bosplantsoen bestaat over het algemeen uit dunne bomen, voornamelijk esdoorn en es, een enkele (bos)wilg en berk met een ondergroei van enkele struiken: hazelaar, kornoelje en kardinaalsmuts.

Het recreatiegebied Wylerbergmeer wordt in het zomerseizoen druk bezocht door dagtoeristen. Het zandstrand en het aangrenzende grasland worden in de zomer gebruikt voor sport en spel. Het grasland dient tevens als ligweide. De rest van het jaar trekt het vooral wandelaars en mensen die de hond uitlaten. Het gebied is opengesteld van zonsopkomst tot zonsondergang. In figuren 1 en 2 is de ligging en begrenzing van de planlocatie weergegeven. In foto 1 op de volgende pagina is te zien hoe het recreatiegebied in de zomer wordt gebruikt.

Op pagina 7 is een foto-impressie van de planlocatie opgenomen.

Figuur 1. Ligging plangebied (rode figuur) (bron: Bing Maps)

Figuur 2. Begrenzing van het plangebied (rood omlijnd) (bron: Ruimtelijke plannen.nl)

Foto 1. Gebruik Wylerbergmeer in de zomer (Foto: Leo Klaassen/De Gelderlander)

Foto 2. Fietsenstalling

Foto 3. Uitzicht op planlocatie

Foto 4. Planlocatie ligt links van het pad

Foto 5. Bosplantsoen links is planlocatie

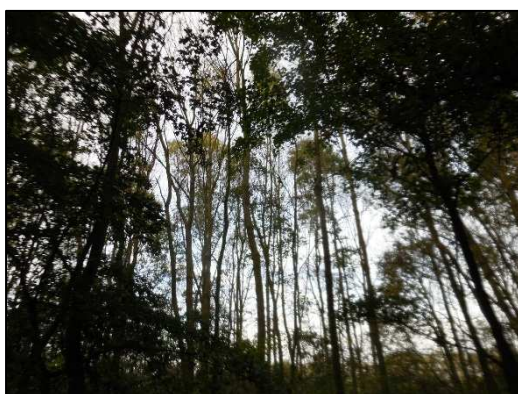

Foto 6. Voornamelijk dunne bomen

Foto 7. Voornamelijk dunne bomen

Foto 8. Planlocatie links met ingang fietsenstalling

2.2 Voorgenomen plannen

In het bestemmingsplan Wylerbergmeer wordt op de planlocatie een wijzigingsbevoegdheid opgenomen voor verblijfsrecreatie, mini-golf en horeca. Hieronder zijn de regels hiervoor opgenomen.

Burgemeester en wethouders zijn bevoegd om de bestemming te wijzigen teneinde mini-golf en verblijfsrecreatie en zelfstandige horeca mogelijk te maken, met dien verstande dat:

- a. de verblijfsrecreatieve voorzieningen aan het volgende dienen te voldoen:
 1. uitsluitend is verblijfsrecreatie in de zin van groepsaccommodatie toegestaan waarbij niet meer dan 2 gebouwen zijn toegestaan met een gezamenlijke bebouwde oppervlakte van 1.000 m²;
 2. in afwijking van het bepaalde onder 1 zijn in plaats van groepsaccommodatie recreatiewoningen toegestaan met een gezamenlijke bebouwde oppervlakte die niet meer bedraagt dan 600 m² met een maximale oppervlakte en inhoud per recreatiewoning van respectievelijk 75 m² en 300 m³.
- b. de zelfstandige horeca dient aan het volgende te voldoen:
 1. de bruto-vloeroppervlakte van de voorzieningen ten behoeve van zelfstandige horeca mag niet meer bedragen dan 450 m²;
 2. een hotel is niet toegestaan;
- c. de bouwhoogte van gebouwen mag niet meer bedragen dan 8 m;
- d. er dient sprake te zijn van voldoende parkeergelegenheid;
- e. er mag geen sprake zijn van permanente bewoning;
- f. bij de aanleg van de mini golfbaan wordt rekening gehouden met de veiligheid van personen die zich in de omgeving van de mini golfbaan bevinden. Dit uit zich onder andere in een zorgvuldige plaatsing van de afslagpunten en de holes;
- g. het woon- en leefmilieu van de omgeving wordt niet onevenredig aangetast; dit betekent in ieder geval dat de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende percelen niet onevenredig mogen worden beperkt;
- h. uit een watertoets dient te blijken dat er voorzien wordt in voldoende bergingscapaciteit en dat er (ook voor het overige) geen sprake is van een onevenredige aantasting van de waterhuishoudkundige situatie in het plangebied en de directe omgeving;
- i. er moet sprake zijn van een duurzame bedrijfsmatige exploitatie;
- j. de wijziging niet in strijd is met de Ruimtelijke Verordening Gelderland;
- k. de wijziging mag, gelet op de instandhoudingsdoelstelling van in de nabijheid gelegen Natura 2000-gebieden, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de Natura 2000-gebieden niet laten verslechteren of een significant verstrend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

3 Wettelijk kader

In Nederland is de bescherming van natuurwaarden in twee wetten geregeld. Soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet. Gebiedsbescherming is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998, hieronder vallen onder andere de Natura 2000-gebieden. Natura 2000-gebieden zijn Europees beschermd. Het plangebied grenst aan het Duitse Natura 2000-gebied Wyler meer, een deelgebied van Vogelschutzgebiete Unterer Niederrhein.

3.1 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt soorten, niet individuele planten of dieren, om te voorkomen dat het voortbestaan van de soort in gevaar komt. Doelstelling van de Flora- en faunawet is de bescherming en het behoud van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is het 'Nee, tenzij' principe. Dit betekent dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan.

In de Flora- en faunawet geldt een verbod op activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten. De bescherming van soorten is geregeld middels een aantal verbodsbepalingen. In dit geval zijn vooral artikel 8 tot en met 12 van belang.

Artikel 8: Het is verboden beschermde planten te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9: Het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10: Het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12: Het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

De Flora- en faunawet beschermt alle inheemse zoogdieren (op de huismuis, de bruine rat en de zwarte rat na), vogels, reptielen en amfibieën. Bij de vissen, ongewervelde dieren en planten zijn alleen die soorten beschermd die als zodanig in de wet zijn aangewezen. Alle beschermde soorten, met uitzondering van de vogels, staan in de tabellen 1, 2 en 3 van de Flora- en faunawet.

Tabel 1: Algemene soorten

Dit betreft soorten waarvoor in het geval van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen een algehele vrijstelling geldt van de verbodsbepalingen artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet.

Tabel 2: Overige soorten

Dit betreft zeldzame en veelal bedreigde soorten. Voor deze soorten wordt in het geval van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke

ontwikkelingen een vrijstelling verleend voor de verbodsbepalingen artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet, mits de activiteiten uitgevoerd worden op basis van een door de minister van Economische Zaken (EZ) goedgekeurde gedragscode. Wanneer geen gedragscode wordt gevolgd, is bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing nodig.

Tabel 3: Strikt beschermde soorten

Onder deze tabel vallen onder andere de soorten die beschermd zijn volgens de Europese Habitatrichtlijn. In het geval van bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik wordt voor de soorten uit tabel 3 een vrijstelling verleend van de verbodsbepalingen artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet, mits de activiteiten uitgevoerd worden op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen geldt voor deze soorten geen vrijstelling, hiervoor moet dus een ontheffing aangevraagd worden.

Vogels en hun nesten mogen tijdens het broeden niet worden verstoord. Daarnaast bestaat er een lijst van het ministerie van EZ waarop de vogels zijn opgenomen waarvan het nest jaarrond beschermd is.

Voor alle in het wild levende planten en dieren, ook niet beschermde soorten, kent de Flora- en faunawet een zorgplicht. Deze zorgplicht (artikel 2 Flora- en faunawet) houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren, niet mogen worden uitgevoerd. De zorgplicht is altijd van toepassing, ongeacht vrijstelling of ontheffing.

3.2 Natura 2000

De habitattoets dient om vast te stellen of, en zo ja, onder welke voorwaarden een menselijke activiteit in en rondom een Natura 2000-gebied kan worden toegelaten. De toetsing moet de zekerheid bieden dat de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet worden aangetast en verslechtering van de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten, dan wel een verstoring van soorten niet optreedt.

Op basis van informatie over de activiteit, de natuurwaarden en de mogelijke effecten, wordt een objectieve beoordeling gemaakt. Er wordt een uitspraak gedaan of het optreden van (significant) negatieve effecten al dan niet met zekerheid kan worden uitgesloten. Is er zeker geen sprake van negatieve effecten op het Natura 2000-gebied, dan is een passende beoordeling niet noodzakelijk.

4 Methode

In de quickscan flora en fauna uitgevoerd in 2013 is geconcludeerd dat mogelijk negatieve effecten optreden ten aanzien van een aantal beschermde soort(groep)en:

- + vaatplanten;
- + das;
- + eekhoorn;
- + vleermuizen;
- + vogels;
- + amfibieën;
- + hazelworm
- + levendbarende hagedis;
- + vliegend hert.

In het kader van dit nader onderzoek naar beschermde flora en fauna heeft een veldonderzoek plaatsgevonden. Tijdens dit veldbezoek zijn de planlocatie van de voorgenomen wijzigingsbevoegdheid en de omgeving (het recreatiegebied Wylerbergmeer) onderzocht op (sporen van) het voorkomen van eerder genoemde beschermde soorten.

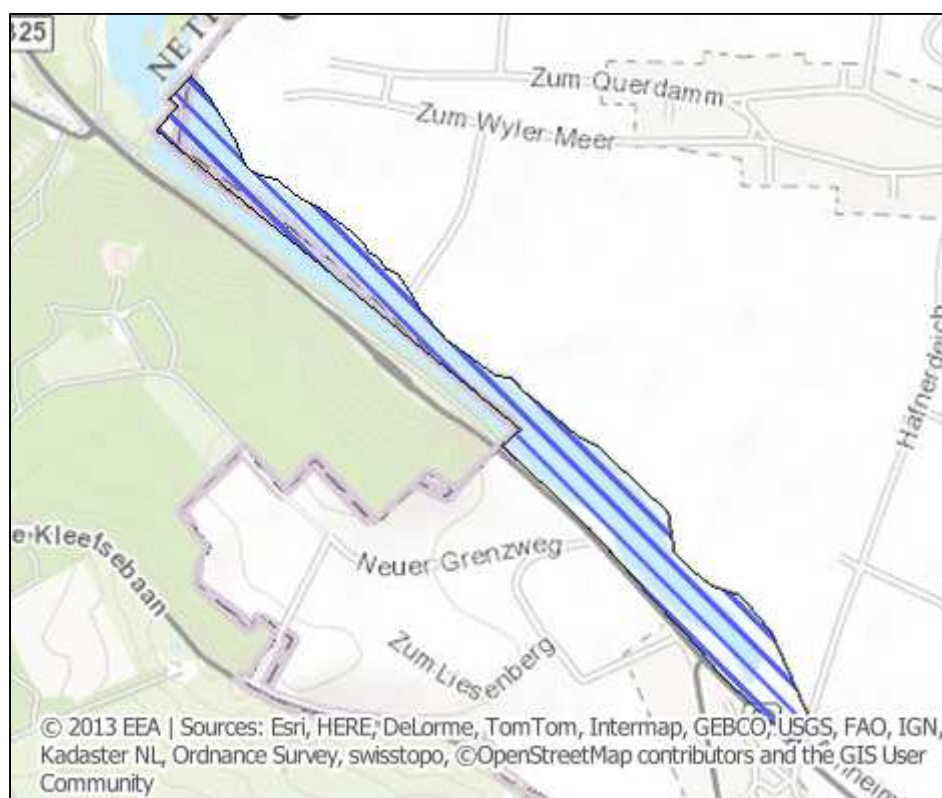
Tijdens het veldbezoek zijn alle op de planlocatie aanwezige biotopen opgenomen. De aanwezigheid van deze biotopen vormt de basis voor de mogelijkheid tot het voorkomen van beschermde soorten. Naast de biotopen zijn directe en indirecte aanwijzingen opgenomen die duiden op het voorkomen van beschermde soorten. Dergelijke aanwijzingen zijn bijvoorbeeld het fysiek aantreffen van exemplaren van soorten en het aantreffen van holen, uitwerpselen, prooi-resten, vraat-, loop- en veegsporen. Deze waarnemingen zijn bij de beoordeling betrokken. De aanwezige biotopen zijn vergeleken met de habitateisen van beschermde planten- en diersoorten. Op basis van deze vergelijking is beoordeeld welke van deze soorten in het plangebied kunnen voorkomen.

Het veldbezoek heeft plaatsgevonden op 31 oktober 2014 in de middag. De weersomstandigheden waren als volgt: droog, half bewolkt en circa 19 °C.

5 Natuurwaarden

5.1 Natura 2000-gebied Wyler meer

De locatie waar de wijzingsbevoegdheid voor verblijfsrecreatie is opgenomen ligt op ongeveer 500 meter afstand van de grens van het Duitse Natura 2000-gebied Wyler meer, een deelgebied van Vogelschutzgebiete Unterer Niederrhein, zie figuur 3. Het Natura 2000-gebied grenst aan de zuidoosthoek van het Wylerbergmeer.

Figuur 3. Begrenzing Natura 2000-deelgebied Wyler meer (blauw gearceerd)

Het Natura 2000-gebied Unterer Niederrhein is verbonden met het Salmorth gebied. Het gebied Unterer Niederrhein bestaat uit het rivierengebied van de Rijn. Het gebied is aangemerkt als Vogelrichtlijngebied en voornamelijk belangrijk als rustplaats voor verschillende soorten ganzen. Het deelgebied Wyler meer is beschermd gebied voor de vogelsoorten en habitattypen opgenomen in tabel 1 en 2.

Tabel 1. Vogels aangewezen voor Natura 2000-gebied Wyler meer

Vogels code	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam
A056	Anas clypeata	Slobeend
A059	Aythya ferina	Tafeleend
A197	Chlidonias niger	Zwarte stern
A068	Mergus albellus	Nonnetje

Tabel 2. habitattypen aangewezen voor Natura 2000-gebied Wyler meer

Habitatype code	Habitatype	Oppervlakte [ha]
3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	17.616
91E0	Vochtige alluviale bossen <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	2.39

Mogelijke effecten

Aangezien de planlocatie niet in het Natura 2000-gebied ligt, kunnen eventuele effecten alleen optreden via externe werking. Effecten door oppervlakteverlies, versnippering en verstoring door mechanische effecten zijn derhalve niet aan de orde. De mogelijke effecten die zouden kunnen optreden zijn (zie bijlage 1):

- + Verstoring door licht
- + Verstoring door geluid
- + Verstoring door trilling
- + Optische verstoring
- + Verontreiniging
- + Verdroging

Verstoring door licht, geluid, trilling en optische verstoring

Door bouwwerkzaamheden zou door licht, geluid of trilling verstoring van het Natura 2000-gebied op kunnen treden. Er wordt aangenomen dat het bouwverkeer niet door Duitsland komt. Er zullen hiervan geen effecten optreden.

Met het mogelijk maken van verblijfsrecreatie zal de recreatiedruk op het Natura 2000 gebied mogelijk toenemen. Aangezien de uitbreiding slechts beperkt is; groepsaccommodatie met een maximale oppervlakte van 1.000 m² of een aantal recreatiewoningen tot een maximale oppervlakte van 600 m² in totaal, is dit effect niet significant en zal de recreatiedruk niet merkbaar groter worden.

Door de kleinschaligheid van de ingreep, de grote afstand tot het Natura 2000-gebied en de tussenliggende bosschages wordt geen verstoring van het Natura 2000-gebied door licht, geluid, trilling of optische verstoring verwacht.

Verontreiniging en verdroging

Gezien de wijzigingsbevoegdheid bedoeld is voor het regelen van verblijfsrecreatie aan de noordkant van het recreatiegebied Wylerbergmeer op ongeveer 500 meter van het Natura 2000-gebied zijn effecten door verontreiniging uitgesloten. Er vanuit gaande dat tijdens de bouw geen bemaling zal plaatsvinden van het plangebied zijn nadelige effecten op de waterhuishouding van het Natura 2000-gebied uitgesloten.

Effectbeoordeling

Er wordt geen verstoring verwacht door licht, geluid of trillingen. Ook optische verstoring kan worden uitgesloten. Er zal geen sprake zijn van verontreiniging of verdroging. Significante effecten op het Natura 2000-gebied zijn daarom uit te sluiten. Nader onderzoek is hiervoor niet noodzakelijk.

5.2 Beschermde soorten

Deze paragraaf beschrijft het mogelijk voorkomen van beschermde soorten op de planlocatie. Per soort(groep) wordt beschreven welke soorten worden verwacht, wat de mogelijke effecten van de ingreep zijn en of de uitvoerbaarheid van de gebruikmaking van de wijzigingsbevoegdheid.

5.1.1 Vaatplanten

Tijdens het veldbezoek in 2014 zijn geen beschermde plantensoorten waargenomen. Uit de quickscan uit 2013 (Twisk, 2013) blijkt dat mogelijk prachtklokje en kluwenklokje (beide FFtabel 2) in de buurt van het plangebied voorkomen.

Het prachtklokje bloeit in juni en juli en komt voor op matig vochtige, kalkrijke grond in en aan loofbossen en tussen struikgewas; ook in grazige bermen (www.soortenbank.nl). Tijdens het veldbezoek is de plant niet aangetroffen. Als de plant voor zou komen in het plangebied dan zouden, ondanks dat het bloeiseizoen reeds voorbij was ten tijde van het veldonderzoek, de vegetatieve delen nog wel aanwezig moeten zijn.

Het kluwenklokje bloeit van juli t/m oktober en komt voor op vochtige, kalkhoudende, grazige grond aan rivierdijken en in bermen (www.soortenbank.nl). In het plangebied is het kluwenklokje niet waargenomen tijdens het nader onderzoek. Het aanwezige kort gemaaide grasland, dat voornamelijk recreatief gebruikt wordt, vormt geen geschikt biotoop voor deze beschermde plantensoort.

Het voorkomen van de beschermde plantensoorten prachtklokje en kluwenklokje op de planlocatie kan worden uitgesloten.

5.1.2 Das

Dassen verlaten na zonsondergang hun burcht om te foerageren. Ze eten voornamelijk regenwormen. Daarnaast eten dassen bosvruchten, valfruit, noten, eikels, granen, paddenstoelen, jonge knaagdieren, egels, slakken en insecten en de larven van langpootmuggen en kevers (soortenstandaard das). Het foerageergebied bestaat uit graslanden met gras korter dan 5 cm en bosgebieden en houtwallen. Een korte periode in het jaar foerageren ze op akkers (soortenstandaard das).

Gebruik Wylerbergmeer door dassen

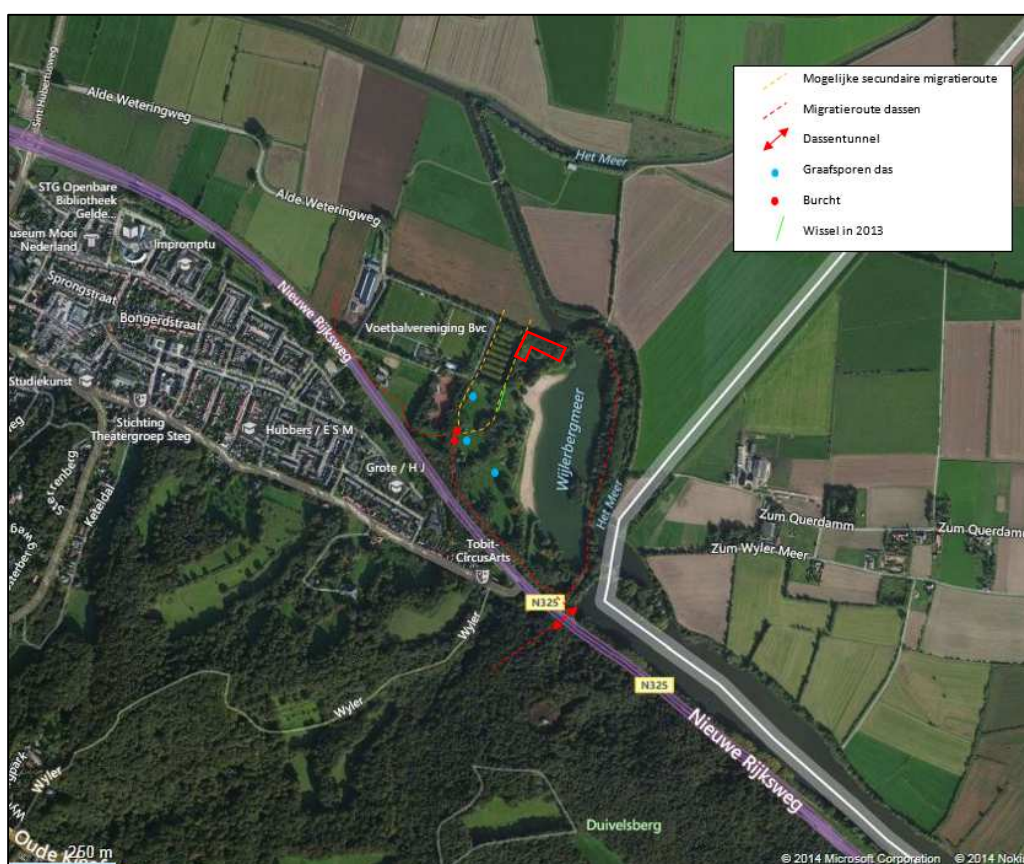
In het gehele recreatiegebied is uitgebreid onderzocht hoe de das gebruikmaakt van het gebied en specifiek de planlocatie. Uit dit onderzoek blijkt dat de burchten die in 2013 zijn aangetroffen nog steeds in gebruik zijn; bij de burchten zijn verse loop- en graafsporen aangetroffen, zie figuur 4 voor de locaties.

De omgeving rond de burchten is onderzocht op dassenwissels en andere sporen van dassen. Uit dit onderzoek blijkt dat de dassen de weilanden direct ten westen van de burchten gebruiken als foerageergebied, zie figuur 4. Er

zijn haren aangetroffen aan het prikkeldraad rondom het aangrenzende weiland. Er zijn sporen gevonden die duiden op een mogelijke wissel van dassen in de droge greppel in het zuiden van het recreatiegebied. Ook zijn in het recreatiegebied meerdere graafsporen van dassen gevonden. Deze waren aanwezig in de bossen en in het grasland.

In het recreatiegebied zijn geen duidelijke wissels van dassen aangetroffen. Wel zijn in het gebied mogelijke wissels aangetroffen, vage sporen die zouden kunnen worden gebruikt door dassen. Het zouden echter ook sporen van honden en/of mensen kunnen zijn, aangezien in het recreatiegebied veel honden worden uitgelaten. In de houtwallen zijn namelijk ook enkele hondendrollen aangetroffen. Ook is in de houtwallen rondom de graslanden zwerfafval en wc-papier aangetroffen, wat er op duidt dat ook mensen de houtwallen betreden.

Bij een analyse van de omgeving van de burchten blijkt dat de bossen ten zuiden van de burchten kunnen dienen als robuust foerageergebied. Ook de graslanden rondom de burcht zijn essentieel foerageergebied. Er ligt een dassentunnel aan de zuidkant van het recreatiegebied onder de provinciale weg (N325), zie figuur 4. Dassens kunnen de tunnel gebruiken en aan de andere kant van de tunnel foerageren. Daarnaast wordt de oostkant van het Wylerbergermeer bestemd als natuur, waardoor een rustige, donkere migratieroute aanwezig is op grote afstand van recreatie en de sportvelden.

Figuur 4. Gebruik Wylerbergermeer door dassen (planlocatie rood omlijnd). In bijlage 2 is deze kaart groter weergegeven.

Gebruik planlocatie door dassen

De planlocatie ligt hemelsbreed op ongeveer 230 meter van de dassenburchten. In het bosplantsoen en het grasland op de planlocatie zijn in 2014 geen dassenwissels, graafsporen of andere sporen van dassen aangetroffen. Tijdens de quickscan uitgevoerd in mei 2013 (Twisk, 2013) is een dassenwissel aangetroffen bij de greppel ten zuiden van de planlocatie (lichtgroene lijn in figuur 4). Dit kan er op duiden dat de dassen de westelijke houtwal binnen de planlocatie mogelijk gebruiken als doorgangsgebied tussen de burchten en akkers ten noorden van de planlocatie. Ook is het mogelijk dat de das af en toe foerageert in het bosplantsoen op de planlocatie. Het bosplantsoen is echter waarschijnlijk niet van wezenlijk belang voor de das. In het bosplantsoen en in het aangrenzende grasland zijn geen sporen van dassen aangetroffen.

Effectbeoordeling

Uit de soortenstandaard (RVO) blijkt dat dassen gevoelig zijn voor de aanwezigheid (geluiden) en geuren van mensen en honden in de omgeving van de burcht. Dassen verlaten daardoor later dan gebruikelijk in de avond hun burcht. Er schijnt wel gewenning op te kunnen treden.

Aangezien de burchten midden in een drukbezocht recreatiegebied liggen, treedt door de aanwezigheid van mensen en honden in de huidige toestand een verstoring op van de aanwezige dassen. In het recreatiegebied is in de huidige situatie na zonsondergang de toegang verboden voor recreanten. Het recreatiegebied is niet verlicht. Op het parkeerterrein is alleen bij de slagbomen een lantaarnpaal aanwezig.

Op en rond de sportvelden is 's avonds verlichting aanwezig en kan verstoring door geluid optreden. Met name piekgeluiden van de sportactiviteiten en geluiden van de bezoekers kunnen hiervoor zorgen, maar ook het geluid van auto's en dichtslaande portieren.

Effect op foerageergebied

De dassen foerageren binnen het recreatiegebied voornamelijk in de bossen in het zuiden van het recreatiegebied en in het grasland, zie figuur 4. Buiten het recreatiegebied foerageren ze waarschijnlijk voornamelijk in het weiland ten westen van het recreatiegebied en aan de zuidkant van het recreatiegebied aan de overkant van de provinciale weg. Op deze locaties is het hele jaar voldoende voedsel te vinden.

Het is mogelijk dat de das af en toe foerageert in het bosplantsoen op de planlocatie. Aangezien in de omgeving van de burchten voldoende essentiële foerageergebieden aanwezig zijn in de vorm van weilanden, graslanden en bos, zal het herinrichten van het bosplantsoen geen negatief effect hebben op het foerageergebied van de das.

Eventuele aanwezigheid horeca en groepsaccommodatie zorgen ervoor dat ook na zonsondergang geluiden van auto's en mensen kunnen worden verspreid. Aangezien de planlocatie grenst aan de sportvelden is het niet

aannemelijk dat de foeragerende dassen op de grasvelden en de houtwallen in het recreatiegebied extra worden verstoord door geluiden.

Effect op mogelijke migratieroute

Mogelijk gebruiken dassen de westelijke kant van het bosplantsoen binnen de planlocatie als doorgangsgebied tussen de burchten en akkers ten noorden van de planlocatie, zie figuur 4. Deze akkers dienen als secundair foerageergebied, gedurende een aantal maanden per jaar is hier voedsel beschikbaar.

Zoals te zien in figuur 2 beslaat het bouwvlak verblijfsrecreatie niet de gehele houtwal. Aan de westkant ligt een strook bosplantsoen buiten het bouwvlak, deze strook blijft behouden als mogelijke migratieroute.

Er zijn daarnaast een aantal andere migratieroutes voor de das aanwezig richting de noordelijke akkers namelijk via de weilanden ten westen van de burchten (ten zuiden van de tennisbanen), via de westkant van de parkeerplaats (op deze locatie is echter weinig dekking aanwezig) en de oostkant van het Wylerbergmeer. De oostkant van het Wylerbergmeer wordt bestemd als natuur, hierdoor kan deze donkere, rustige migratieroute duurzaam gebruikt worden door de dassen.

Indien een haag of een donkere corridor met behulp van struiken wordt aangeplant nabij de watergang aan de westkant van de parkeerplaats, wordt de aanwezige migratieroutes aantrekkelijker gemaakt voor de das. Hierdoor zal de das in de toekomst, ook na herinrichting van de planlocatie, duurzaam gebruik kunnen maken van de migratieroute via de parkeerplaats.

Uitvoerbaarheid wijzigingsbevoegdheid

Op dit moment lijkt het plangebied niet van wezenlijk belang voor de das en kunnen de plannen, indien mitigerende maatregelen worden genomen, worden uitgevoerd zonder dat de Flora- en faunawet wordt overtreden.

Dassenactiviteit in een gebied kan echter snel veranderen.

Inventarisatiegegevens zijn daarom maar een paar jaar bruikbaar.

Voorafgaand aan de uitvoering van de wijzigingsbevoegdheid dient nogmaals een onderzoek naar dassen te worden uitgevoerd.

Ook indien de activiteit van dassen in de komende jaren binnen het Wylerbergmeer zou toenemen, staat dit de uitvoerbaarheid van het gebruikmaken van de wijzingsbevoegdheid niet in de weg. De planlocatie is vanwege onder andere de ligging niet zeer geschikt als burchtlocatie, dus een burcht binnen de planlocatie is niet te verwachten in de toekomst. Indien de planlocatie in de toekomst intensiever wordt gebruikt als migratieroute of foerageergebied kan een effect op dassen voorkomen worden door het nemen van mitigerende en/of compenserende maatregelen. Indien de juiste maatregelen worden genomen, blijft de functionaliteit van vaste rust- en verblijfplaats(en) binnen het recreatiegebied Wylerbergmeer behouden ook na gebruikmaking van de wijzingsbevoegdheid.

Zoals ook vermeld in de quickscan uit 2013 (Twisk, 2013) is naar verwachting de uitvoering van de ingreep mogelijk zonder overtreding van de Flora- en faunawet, mits mitigerende maatregelen worden getroffen om nadelige effecten op de das te voorkomen.

De Flora- en faunawet staat de gebruikmaking van de wijzigingsbevoegdheid niet in de weg; het plan is uitvoerbaar.

5.1.3 *Eekhoorn*

Eekhoorns (FFtabel 2) komen voor in loofbos, naaldbos of gemengd bos maar ook in tuinen, parken en houtwallen in de buurt van bos. Mits er voldoende voedsel beschikbaar is, komen ze ook voor in bebouwd gebied. Hun voorkeur gaat uit naar ouder bos (naaldbomen ouder dan 20 jaar en loofbomen ouder dan 40-80 jaar), omdat daar meer voedsel en nestgelegenheid is. Hun voedsel bestaat hoofdzakelijk uit boomzaden zoals eikels, noten en kegels van naaldbomen. Ook eten ze als aanvulling daarop (afhankelijk van het jaargetijde) knoppen, bladeren, bessen, schors, paddenstoelen, rupsen, vogeleieren en jonge vogels (zoogdiervereniging.nl).

Het nest van eekhoorns is beschermd zolang het in gebruik is. Tijdens de quickscan in 2013 en het veldonderzoek in 2014 waren geen eekhoornnesten aanwezig op de planlocatie. Ook zijn geen sporen van eekhoorn aangetroffen in het plangebied. Het plangebied vormt, doordat het een jong bosplantsoen is in vergelijking met omliggende bossen en bosschages een marginaal geschikt leefgebied voor de eekhoorn.

Aangezien tussen het veldbezoek en de uiteindelijke uitvoer van de plannen mogelijk een grote tijdspanne zit, is het noodzakelijk voorafgaand aan de werkzaamheden het bos te controleren op de aanwezigheid van eekhoornnesten. Indien nesten aanwezig zijn, dienen werkzaamheden te worden uitgesteld tot nadat de jongen het nest hebben verlaten. De in de toekomst eventuele aanwezigheid van eekhoornnesten op de planlocatie staat de uitvoerbaarheid van het plan niet in de weg.

5.1.4 *Vleermuizen*

Uit het quickscanrapport blijkt dat binnen het recreatiegebied Wylerbergmeer mogelijk boombewonende vleermuizen hun verblijfplaats hebben. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen zijn voornamelijk te vinden in dikke bomen (dikte >30 cm) met holtes. Op de planlocatie waren slechts enkele bomen aanwezig met een dikte groter dan 30 cm (het vleermuisprotocol 2013). Deze bomen hadden geen holtes. De enige boom met holtes die op de planlocatie is aangetroffen was een dode berk. Deze dode berk had een dikte van ongeveer 20 cm en was in slechte conditie.

Op dit moment is het redelijkerwijs uit te sluiten dat boombewonende vleermuizen een verblijfplaats hebben in het bosplantsoen op de planlocatie.

Er is echter nog geen duidelijkheid over wanneer en of gebruik gemaakt gaat worden van de wijzigingsbevoegdheid. Hoe de situatie over een aantal jaar is, is op voorhand niet te zeggen.

Voorafgaand aan de werkzaamheden dient derhalve een nader onderzoek te worden uitgevoerd naar het mogelijk voorkomen van vleermuizen binnen de planlocatie. Indien op dat moment vleermuisverblijfplaatsen aanwezig zijn, staat dat de uitvoerbaarheid van het plan niet in de weg, mits overtreding van de Flora- en faunawet wordt voorkomen door het treffen van mitigerende maatregelen en/of het aanvragen van een ontheffing Flora- en faunawet. Door het nemen van mitigerende en/of compenserende maatregelen kan de functie vaste rust- en verblijfplaats binnen het recreatiegebied Wylerbergmeer behouden blijven, ook na gebruikmaking van de wijzigingsbevoegdheid. Een ontheffing van de Flora- en faunawet kan dan worden verleend.

5.1.5 *Vogels*

Jaarrond beschermde nesten waren op de planlocatie niet aanwezig. Algemeen voorkomende vogelsoorten kunnen in de bomen binnen het plangebied broedgelegenheid vinden. Gedurende het broedseizoen zijn vogels strikt beschermd. Wanneer er bomen worden gekapt als vogels aan het broeden zijn, zal dit tot verstoring leiden. Door de bomen buiten het broedseizoen te kappen worden negatieve effecten op broedende vogels voorkomen. Het broedseizoen loopt globaal van half maart tot en met half juli.

Het mogelijk voorkomen van broedende vogels op de planlocatie staat de uitvoerbaarheid van de plannen niet in de weg.

5.1.6 *Amfibieën*

Uit de quickscan uitgevoerd in 2013 blijkt dat het bosplantsoen binnen de planlocatie mogelijk dienst doet als overwinteringsbos voor de amfibieënsoorten Alpenwatersalamander (FFtabel 2) en kamsalamander (FFtabel 3).

De overwinteringsperiode van kamsalamanders en Alpenwatersalamander loopt grofweg van november tot en met februari. Overwintering gebeurt vooral op het land op vochtige, vorstvrije locaties buiten de invloed van het grondwater in holletjes, onder stammen, takkenstapels, steenhopen, etc.. Overwinteringslocaties bevinden zich doorgaans binnen 100 meter van het voortplantingsgebied.

Aangezien in de omgeving van het Wylerbergmeer en overig oppervlaktewater voldoende alternatieven aanwezig zijn rondom de wateren, die kunnen dienen als overwinteringsbiotoop, zijn negatieve effecten op de soorten niet te verwachten. De oostzijde van het meer is bestemd als natuur en hier zijn direct grenzend aan het meer voldoende struiken en bosschages aanwezig die kunnen dienen als overwinteringsgebied.

Om te voldoen aan de zorgplicht en negatieve effecten op individuen te voorkomen, is het nemen van mitigerende maatregelen voorafgaand aan de werkzaamheden noodzakelijk.

Deze maatregelen dienen te worden beschreven in een ecologisch werkprotocol dat aantoonbaar dient te worden nageleefd. De te nemen mitigatiemaatregelen zijn:

- + uitvoeren van de werkzaamheden aan de bodem van de planlocatie dienen buiten de overwinteringsperiode van amfibieën plaats te vinden of
- + het bosplantsoen dient voor de winterperiode te worden uitgerasterd met behulp van een zogenoemd paddenscherm. De dieren zijn dan niet aanwezig in het plangebied als werkzaamheden in de winter plaatsvinden.

De mogelijke aanwezigheid winterbiotoop van beschermde amfibiesoorten in het plangebied staat de uitvoerbaarheid van het plan niet in de weg.

5.1.7 *Hazelworm en levendbarende hagedis*

Uit de quickscan uit 2013 is gebleken dat in de omgeving van de planlocatie de reptielsoorten hazelworm (FFtabel 3) en levendbarende hagedis (FFtabel 2) voorkomen. Het bosplantsoen zou volgens de quickscan kunnen fungeren als leefgebied voor deze reptielen. In opgaand bos leven in Nerdeland weinig reptielen, omdat te weinig zonlicht de bosbodem bereikt en de kruidlaag vaak slecht ontwikkeld is (Creemers et al., 2009).

De planlocatie bestaat uit een fietsenstalling, recreatief gebruikt gazon en bosplantsoen. In het zomerseizoen wordt de planlocatie, met uitzondering van het bosplantsoen, gebruikt voor dagrecreatie. De levendbarende hagedis heeft een voorkeur voor heide en hoogveen, maar komt ook voor in half-natuurlijke graslanden en agrarische gebieden. Het dichte bosplantsoen met weinig lagere vegetatie vormt geen geschikt biotoop voor levendbarende hagedis. Ook de bosrand is te gesloten om geschikt leefgebied te vormen voor levendbarende hagedis. Het voorkomen van deze soort kan redelijkerwijs worden uitgesloten op de locatie.

Hazelworm is een soort die voorkomt in bossen, bosranden, houtwallen en struwelen. In bossen wordt de voorkeurshabitat plaatselijk door de zon beschenen (open plekken en bosranden) en is vaak een goed ontwikkelde kruidlaag aanwezig (Creemers et al., 2009). Het is mogelijk dat hazelwormen incidenteel gebruik maken van de planlocatie. Het plangebied vormt echter geen belangrijk leefgebied voor deze soort. Het plangebied is niet van wezenlijk belang voor deze soort en daarnaast zijn in de omgeving voldoende beter geschikte leefgebieden aanwezig voor de hazelworm.

De Flora- en faunawet staat de uitvoerbaarheid van de plannen niet in de weg.

5.1.8 *Vliegend hert*

Vliegende herten komen voor in (oude) eikenbossen op uitvloeiende sappen (soortenbank.nl). Bevindingen van het veldbezoek tonen aan dat geschikte biotopen in de planlocatie ontbreken voor de beschermde keversoort vliegend hert. In het bosplantsoen zijn geen eiken aanwezig. Het voorkomen van deze beschermde soort kan daarom redelijkerwijs worden uitgesloten.

6 Conclusies

6.1 Flora- en faunawet

In het plangebied komen mogelijk beschermde soorten voor die vermeld staan in de tabellen 2 en 3 van de Flora- en faunawet.

De mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten staat de uitvoerbaarheid van de plannen echter niet in de weg. Met behulp van nader onderzoek, het nemen van mitigerende maatregelen en het eventueel aanvragen van een ontheffing Flora- en faunawet voorafgaand aan de uitvoering van de plannen wordt overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen.

6.2 Natura 2000-gebied Wyler meer

Effecten door oppervlakteverlies en versnippering zijn niet aan de orde. Er wordt geen verstoring verwacht door licht, geluid of trillingen. Ook optische verstoring kan worden uitgesloten. Er zal geen sprake zijn van verontreiniging of verdroging. Significante effecten op het Natura 2000-gebied zijn daarom uit te sluiten. Nader onderzoek is hiervoor niet noodzakelijk.

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- + Creemers R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie). 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland, Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey Nederland, Leiden.
- + Korsten, E. en Regelink J.R. Herkennen van potentiële vleermuiswaarden: in het kader van quickscans en andere ecologisch vooronderzoek. Zoogdiervereniging- rapport 2010.44. Zoogdiervereniging, Nijmegen.
- + Limpens, H., K. Mostert, W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- + Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Brochure: Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten, 22 februari 2005.
- + Rijksdienst voor ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard das.
- + Twisk, P. ,2013. Ecologische quickscan Wylerbergmeer, Ubbergen. In het kader van de natuurwetgeving. Rapport RA13124-01, Regelink Ecologie & Landschap, Mheer.

Internet

- + Natura 2000-gebieden, <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek2.aspx>, 11 november 2014
- + www.eis-nederland.nl
- + www.ravon.nl
- + www.soortenbank.nl
- + www.waarneming.nl
- + www.telmee.nl
- + www.zoogdiervereniging.nl
- + www.eis-nederland.nl
- + <http://www.ffh-gebiete.de/ffh-gebiete/>
- + <http://eunis.eea.europa.eu/sites/DE4101301>

Bijlage 1 mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden

Verontreiniging

Kenmerk: Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.

Interactie andere factoren: geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.

Gevolg: Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uiten zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex. In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

Verdroging

Kenmerk: Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.

Interactie andere factoren: verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfiltrerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.

Gevolg: de verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

Verstoring door geluid

Kenmerk: verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Gevolg: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook

gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

Verstoring door licht

Kenmerk: verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: geen?

Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachttactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

Verstoring door trilling

Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.

Interactie andere factoren: kan vooral samen optreden met verstoring door geluid

Gevolg: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend. Naar het effect op zeezoogdieren is wel onderzoek verricht.

Optische verstoring

Kenmerk: optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Gevolg: optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

Bijlage 2 Kaart dassensporen en gebruik Wylerbergmeer door das

